

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ЛУБЕНСЬКИЙ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ
КОЛЕДЖ ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ»**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

«ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

(назва дисципліни)

ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ

«ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 Управління та адміністрування

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 071 Облік і оподаткування

ОСВІТНЬО – ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ фаховий молодший бакалавр

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Тетяна ОРОШАН, викладач економічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Ольга СТЕШЕНКО, викладач економічно-комерційних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст».

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні циклової комісії
економічно - комерційних дисциплін
Відокремленого структурного підрозділу
«Лубенський фінансово - економічний
фаховий коледж Полтавського державного
аграрного університету»

Протокол № 7 від «16» 01 2025 р.

Голова циклової комісії

(підпис)

Вікторія ПОНОМАРЕНКО

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Економіка підприємства» є нормативним документом, що визначає зміст навчальної дисципліни, компетентності та результати навчання, які вона формує.

Навчальна програма навчальної дисципліни «Економіка підприємства» спрямована на ознайомлення здобувачів освіти із методичними та методологічними питаннями економіки підприємства у розрізі активів з урахуванням досвіду вітчизняних та іноземних компаній, підготовка фахівців високої кваліфікації, здатних в умовах ринкової економіки широко використовувати свої знання з метою засвоєння теорії та практики ведення економіки на підприємствах різних форм власності.

Навчальну програму з навчальної дисципліни «Економіка підприємства» укладено на основі Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 071 Облік і оподаткування освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальності	071 Облік і оподаткування
Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр
Нормативна/вибіркова	ОК18 Економіка підприємства
Кількість тем	10
Загальна кількість годин	120
Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:	
Лекції	34
Практичні заняття	26
Самостійна робота	30
Форма підсумкового контролю	<i>екзамен</i>

II. МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

компетентності та заплановані результати навчання

Метою вивчення навчальної дисципліни “Економіка підприємства” є формування у здобувачів освіти базових знань щодо дії ринкового механізму в різних сферах економіки, вміння творчо підходити до вирішення різноманітних завдань (насамперед на рівні підприємств), прищеплення бажання оволодівати новими спеціальними знаннями, сприяння формуванню економічного мислення.

Предметом вивчення навчальної дисципліни Економіка підприємства є закономірності функціонування і розвитку підприємства в ринкових умовах господарювання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти **повинні знати:**

- фундаментальні поняття які взаємодіють і формують ціну товарів та послуг;
- які зміни ціни впливають на попит і пропозицію різних товарів;
- види конкуренції існують і як вони впливають на поведінку підприємств;
- ідеальну модель ринку, яка дозволяє зрозуміти основні принципи ціноутворення;
- реальні ринкові структури та їх особливості;
- основну мету більшості підприємств;
- розширення масштабів діяльності, освоєння нових ринків;
- забезпечення безперервної діяльності та фінансової стійкості;
- вплив підприємства на суспільство і навколишнє середовище.

уміти:

- керувати економічними категоріями та поняттями;
- збирати та опрацьовувати соціально-економічну інформацію, робити узагальнювальні висновки на науковій основі;
- розраховувати показники ресурсного потенціалу підприємства (ефективності використання земельних угідь, чисельності та руху трудових ресурсів, забезпеченості і ефективності використання активів підприємства тощо);
- здатність демонструвати знання та навички планування фінансових показників діяльності суб'єктів господарювання, використовуючи розрахункові дані виробничої частини бізнес-плану;
- здатність до формування ринково-орієнтованого економічного світогляду;
- уміння обґрунтовувати управлінські рішення та спроможність забезпечувати їх правочинність;
- здатність здійснювати комунікаційну діяльність;
- працювати як самостійно, так і в команді;
- до оцінки та аналізу соціально-економічних процесів і явищ, до використання економічних знань у професійній діяльності до навчання;

формувати нові ідеї (креативність).

Міждисциплінарні зв'язки: «Політична економія», «Економічний аналіз» та «Фінанси підприємства».

Програмою навчальної дисципліни «Економіки підприємства» передбачено проведення лекцій, семінарських, практичних, складання екзамену з Економіки підприємства.

Перелік і сутність сформованих компетентностей і результатів навчання:

Назва компетентностей/ результатів навчання	Сутність сформованих компетентностей/результат
Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері обліку та оподаткування або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів економічних наук, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 7. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 8. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
Спеціальні компетентності (СК)	СК 1. Здатність аналізувати економічні події та явища з огляду на сучасні теоретичні та методичні основи обліку і оподаткування. СК 2. Здатність використовувати математичний інструментарій для розв'язання прикладних економічних та оптимізаційних завдань в сфері обліку і оподаткування. СК 5. Здатність оцінювати результати господарської діяльності підприємств на основі знань сучасних методик аналізу.

	СК 10. Здатність демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави. СК 11. Здатність організовувати власну професійну діяльність, застосовувати знання для розв'язання практичних ситуацій, ухвалювати рішення відповідно до законодавства.
Результати навчання (РН)	РН 1. Знати економічні категорії та закони для розуміння зв'язків, що існують між процесами та явищами в різних економічних системах. РН 4. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання облікових даних для узагальнення економічної інформації. РН 8. Формувати й аналізувати фінансову, податкову і статистичну звітність для визначення показників забезпеченості підприємства ресурсним потенціалом та його ефективного використання. РН 11. Визначати й аналізувати фінансово-економічні показники діяльності підприємства для виявлення резервів раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. РН 13. Аналізувати особливості функціонування підприємств для здійснення обліку їх господарської діяльності. РН 17. Дотримуватися вимог професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення економічного розвитку України.

ІІІ. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема		Обсяг годин				
№	Назва	лекції	практичні	семінарські	самостійна робота	разом
1	2	3	4	5	6	7
1.	Тема 1. Підприємство в сучасній системі господарювання	2	2	-	2	6
2.	Тема 2. Трудові ресурси	4	2	-	2	8
3.	Тема 3. Капітал, виробничі фонди та не-матеріальні ресурси	8	8	-	8	24
	3.1. Земельні ресурси та їх використання	2	2	-	2	6
	3.2. Матеріально-технічна база аграрних підприємств	2	2	-	2	6
	3.3. Основні засоби (основний капітал) аграрних підприємств	2	2	-	2	6
	3.4. Оборотні засоби (оборотний капітал) аграрних підприємств	2	2	-	2	6
4.	Тема 4. Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства	6	4	-	6	16
	4.1. Інвестиції аграрних підприємств	2	2	-	2	6
	4.2. Інтенсифікація виробництва та НТП	2	2	-	2	6
	4.3. Розширене відтворення та нагромадження в аграрних підприємствах	2	-	-	2	6
5.	Тема 5. Система планування на підприємстві	2	-	-	2	4
6.	Тема 6. Організація виробництва та його обслуговування	2	2	-	2	6

7.	Тема 7. Продукція: сутність, різновиди, конкурентоспроможність	2	2	-	2	6
8.	Тема 8. Витрати підприємства	4	4	-	2	10
9.	Тема 9. Результативність діяльності підприємства	2	2	-	2	6
10.	Тема 10. Антикризова діяльність підприємства	2	-	-	2	4
11.	Підготовка до екзамену	-	-	-	30	30
Усього годин з навчальної дисципліни		34	26	-	60	120

3.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. ПІДПРИЄМСТВО В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Предмет, завдання науки та методи її вивчення. Зміст і порядок вивчення дисципліни, її зв'язок з іншими науками економічного циклу. Вимоги до економічних знань здобувачів освіти.

Особливості аграрного виробництва та врахування їх в економічній діяльності підприємств.

Підприємство як економічний суб'єкт. Правові основи функціонування підприємств в Україні. Класифікація підприємств. Мета створення та цілі діяльності підприємства. Види й організаційно-правові форми об'єднань підприємств. Економічна та соціальна діяльність підприємств. Складові ланки підприємства та їх взаємодія.

Організаційно-виробнича структура аграрних підприємств та вплив мікро- і макросередовища на їх діяльність.

Основні виробничі та економічні показники діяльності аграрних підприємств. Їх суть і економічне значення для фінансового стану підприємства. Методичні основи розрахунку.

Практичне заняття

Розрахунок виробничих показників конкретного підприємства. Розрахунок економічних показників оцінки діяльності підприємства.

2. ТРУДОВІ РЕСУРСИ

Поняття про трудові ресурси, їх склад, структура, особливості використання в сільському господарстві. Трудовий потенціал підприємства. Рух трудових ресурсів на підприємстві. Показники праце забезпечення і використання трудових ресурсів у ринкових умовах господарювання. Шляхи поліпшення використання трудових ресурсів. Вплив праце забезпеченості та якісного складу працівників на ефективність сільськогосподарського виробництва. Вплив соціальної інфраструктури села на забезпеченість трудовими ресурсами.

Ринок праці та особливості його функціонування в аграрній сфері. Управління персоналом підприємства. Удосконалення системи працевлаштування і захисту інтересів сезонних працівників. Підготовка і підвищення кваліфікації кадрів, їх закріплення на селі. Рівень використання трудових ресурсів. Демографічні проблеми ринку праці України. Міграція населення працездатного віку.

Продуктивність праці, методика її визначення. Фактори і резерви підвищення продуктивності праці. Трудомісткість продукції та шляхи її зниження. Співвідношення темпів росту продуктивності праці та її оплати.

Нормування праці. Завдання, принципи та методи нормування в аграрній сфері. Способи вивчення затрат робочого часу трудових процесів. Нормування праці на

сільськогосподарських роботах.

Закон “Про оплату праці” – основа регулювання трудових відносин. Наукова організація праці та атестація робочих місць. Оплата праці, її форми і системи. Державна політика оплати праці. Мінімальна заробітна плата як законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю. Тарифна система – основа організації заробітної плати. Доплати, надбавки до заробітної плати та преміювання персоналу. Визначення фонду заробітної плати підприємства. Вплив співвідношення темпів росту продуктивності та оплати праці на економічні результати діяльності сільськогосподарських підприємств. Вдосконалення форм та систем заробітної плати в аграрних підприємствах.

Практичне заняття

Розрахунок забезпеченості та використання трудових ресурсів. Розрахунок продуктивності праці. Визначення фонду оплати праці за категоріями працівників.

3. КАПІТАЛ, ВИРОБНИЧІ ФОНДИ ТА НЕМАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ

3.1. Земельні ресурси та їх використання

Земля – головний засіб виробництва у сільському господарстві. Особливості використання землі у сільськогосподарському виробництві. Земельні ресурси як основа економічного потенціалу.

Земельний фонд України і його структура, трансформація земельного фонду. Землезабезпечення та якість земельних угідь. Основні шляхи підвищення економічної родючості ґрунту. Земельний Кодекс України – основа регулювання земельних відносин. Право власності на землю та постійного користування земельною ділянкою. Державний земельний кадастр і економічна оцінка землі. Експлікація та трансформація земельних угідь.

Реформування земельних відносин в ринкових умовах. Земельна частка (пай) та її визначення. Земельний сертифікат та державний акт, що засвідчує право на земельну частку. Земельний ринок. Застава земельних ділянок. Податок на землю як складова частина податку на майно. Земельна рента і рентні платежі. Орендна плата за землю. Закон “Про оренду землі”, що визначає загальні засади набуття, реалізації і припинення права на оренду земельної ділянки. Договір оренди землі.

Показники ефективності використання земельних угідь аграрних підприємств. Основні напрями раціонального використання землі та підвищення її ефективності.

Досвід господарств в ефективному використанні земельних угідь.

Практичне заняття

Визначення показників ефективності використання землі конкретних господарств. Визначення розміру земельного паю і орендної плати за землю.

3.2. Матеріально-технічна база аграрних підприємств

Особливості і стан матеріально-технічної бази аграрного підприємства, її структурні особливості. Основні напрями і шляхи розвитку матеріально-технічної бази аграрних підприємств в умовах ринкових відносин господарювання.

Виробнича потужність підприємства та її обчислення.

Поняття розміру і структури енергоресурсів. Енергооснащеність виробництва і енергоозброєність праці. Енергомісткість і фактори її зниження, електрооснащеність і електроозброєність. Системи машин і проблеми комплексної механізації і автоматизації виробництва, використання енергоощадних технологій.

Машинно-тракторний парк та ефективність його використання. Поняття умовно-еталонного трактора і умовно-еталонного гектара. Основні показники використання машинно-тракторного парку. Визначення рівня механізації окремих

сільськогосподарських робіт. Резерви зниження собівартості тракторних робіт та підвищення ефективності використання машинно-тракторного парку.

Особливості оцінки ефективності використання машинно-тракторного парку у фермерських господарствах.

Види транспорту і значення та оцінка раціонального співвідношення між окремими видами транспорту з урахуванням доцільності перевезення різних видів вантажів на різну відстань.

Показники ефективності використання транспортних засобів.

Методика визначення окупності нової техніки. Виробничі будівлі та споруди аграрних підприємств, характеристика, показники і методика визначення ефективності їх використання.

Практичне заняття

Визначення показників забезпечення та використання енергетичних ресурсів та рівня механізації виробничих процесів аграрного підприємства.

3.3. Основні засоби (основний капітал) аграрних підприємств

Поняття, склад і структура основних засобів. Класифікація основних засобів на виробничі та невиробничі, діючі та недіючі, власні та орендовані. Фактори, що впливають на виробничу структуру основних засобів. Грошова оцінка основних засобів. Рівень забезпеченості основними засобами аграрних підприємств. Фізичне і моральне зношення основних засобів, амортизація основних засобів.

Аналіз наявності, стану і руху основних засобів підприємства. Показники забезпеченості та економічної ефективності використання основних засобів. Шляхи поліпшення ефективності використання основних засобів, удосконалення їх структури, зниження матеріаломісткості. Ринок засобів виробництва. Перспективні напрями удосконалення матеріально-технічної бази підприємства.

Поняття і види нематеріальних активів як об'єкта інтелектуальної власності: право на користування землею, право на винахід, промислові зразки, товарні знаки, авторські права тощо. Визнання й оцінка нематеріальних активів. Способи і джерела придбання нематеріальних активів. Правовий захист та ефективність використання нематеріальних активів.

Практичне заняття

Визначення показників стану і руху основних засобів підприємства. Визначення показників забезпеченості та ефективності використання основних засобів.

3.4. Оборотні засоби (оборотний капітал) аграрних підприємств

Економічна суть оборотних засобів (оборотного капіталу), оборотних фондів і фондів обігу та характеристика їх складових. Забезпеченість аграрних підприємств оборотними засобами та їх кругообіг. Фактори, що впливають на швидкість кругообігу оборотних засобів. Джерела формування оборотних засобів.

Структура оборотного капіталу, тенденції її зміни і оцінка причин, що зумовили зниження забезпеченості аграрних підприємств цим ресурсом.

Методика визначення забезпеченості аграрних підприємств оборотним капіталом та його кругообіг.

Методика визначення ефективності використання оборотного капіталу. Необхідність нормування оборотних засобів, його сутність. Мінімізація сукупних витрат на виробничі запаси, незавершене виробництво тощо.

Основні напрями поліпшення ефективності використання оборотних засобів.

Практичне заняття

Визначення показників ефективності використання оборотних засобів аграрного підприємства.

4. ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

4.1. Інвестиції аграрних підприємств

Економічна сутність інвестицій та інвестиційної діяльності. Закон України “Про інвестиційну діяльність”, що визначає загальні правові економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України.

Основні напрями інвестицій. Суб’єкти інвестиційної діяльності.

Класифікація інвестицій. Джерела інвестицій: власні, позичкові, залучені і бюджетні. Особливості зовнішніх джерел. Призначення довгострокових фінансових та капітальних інвестицій. Капіталовкладення аграрних підприємств, їх напрями та структура.

Інвестиційна діяльність на підприємстві. Мета і завдання інвестиційного процесу. Джерела фінансування інвестиційних програм. Інвестиційна привабливість підприємства. Оцінка інвестиційних проектів. Шляхи ефективності інвестицій (удосконалення проектів, скорочення строків введення в дію).

Державна програма заохочення іноземних інвестицій в Україні. Пріоритетні сфери для іноземного інвестування. Залучення іноземних інвестицій для розвитку та посилення ефективності діяльності суб’єктів господарювання.

Практичне заняття

Визначення показників економічної ефективності інвестицій, окупності капітальних інвестицій.

4.2. Інтенсифікація виробництва та науково-технічний прогрес

Процес інтенсифікації – закономірний шлях розвитку сільського господарства. Особливості інтенсифікації сільського господарства.

Фактори, що зумовлюють ефективність інтенсифікації виробництва. Критерії і показники рівня та економічної ефективності інтенсифікації. Елементи процесу інтенсифікації: об’єкт інтенсифікації – рівень інтенсифікації – результат інтенсифікації – ефективність інтенсифікації.

Основні напрями інтенсифікації: хімізація, комплексна механізація і автоматизація виробництва, меліорація, впровадження інтенсивних технологій в рослинництві і тваринництві, удосконалення економічних методів господарювання.

НТП як перспективний процес одержання наукових знань. Еволюційні та революційні форми вдосконалення засобів виробництва. Особливості, що притаманні сучасному НТП. Напрями НТП. Рівень НТП та показники, що його характеризують.

Економічна сутність інновацій та інноваційної діяльності. Закон України “Про інноваційну діяльність”, що визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні. Підтримка державою суб’єктів господарювання всіх форм власності, що реалізують інноваційні проекти.

Система інноваційного управління підприємством. Інноваційний потенціал і стратегія діяльності підприємства. Організаційно-економічний механізм управління інноваційним процесом. Інноваційне проектування. Показник рівня інтенсивності інновацій. Економічний ефект як узагальнюваний показник економічної ефективності нововведень.

Практичне заняття

Визначення показників рівня та економічної ефективності інтенсифікації, ефективності окремих нововведень, інтенсифікації виробництва окремих видів продукції.

4.3. Розширене відтворення та нагромадження в аграрних підприємствах

Поняття відтворення. Типи відтворення: звужене, просте, розширене. Особливості розширеного відтворення, зумовлені специфікою сільськогосподарського виробництва. Форми розширеного відтворення: екстенсивна, інтенсивна. Інтенсифікація виробництва –

основна форма розширеного відтворення в сільському господарстві. Процеси, що характеризують розширене відтворення: зростання валової і чистої продукції у сільському господарстві; відновлення і розширення виробничих фондів; відтворення трудових ресурсів господарства.

Показники, що характеризують розширене відтворення: факторні, результативні.

Валова продукція як кінцевий результат господарської діяльності і водночас основа розширеного відтворення в сільському господарстві. Рациональний розподіл валової продукції і формування фондів відшкодування, споживання, нагромадження.

Прибуток як реалізована частина чистого доходу. Оптимальний розподіл і структура використання прибутку.

Суть товарної продукції як частини валової продукції, яка вибуває з підприємства. Рівень товарності, методика розрахунку, шляхи підвищення товарності.

Процес нагромадження в сільському господарстві. Натуральні і вартісні форми утворення фонду нагромадження. Джерела формування фонду нагромадження.

Норма нагромадження як відношення фонду нагромадження до чистого доходу.

Особливості формування ринків основних видів сільськогосподарської продукції, шляхи їх розширення.

5. СИСТЕМА ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Прогнозування як наукове обґрунтування і вирішення альтернативних шляхів перспективної діяльності підприємства. Суть нормативного і пошукового прогнозування, застосування довгострокових та короткострокових прогнозів у діяльності підприємства.

Принципи, методи планування та система планів підприємства.

Суть та основні етапи стратегічного планування на підприємстві.

Зміст і методика бізнес-планування в ринкових умовах господарювання.

Суть і системи тактичного і оперативного планування діяльності виробничих підрозділів і підприємства.

Поняття і необхідність державного регулювання і підтримки сільськогосподарського виробництва. Системи економічно-фінансових, юридично-правових, організаційних і соціальних заходів державного регулювання і підтримки сільськогосподарського виробництва в ринкових умовах господарювання.

6. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ЙОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Розміщення і спеціалізація сільськогосподарського виробництва. Поєднання і взаємообумовленість розміщення і спеціалізації. Мета і завдання раціонального розміщення сільського господарства. Залежність розміщення сільськогосподарського виробництва від природних та економічних факторів.

Економічна ефективність розміщення сільськогосподарського виробництва та її показники.

Форми спеціалізації: зональна, господарська, внутрішньогосподарська. Коефіцієнт спеціалізації і методика його обчислення. Рівень і ступінь спеціалізації та їх економічний ефект. Типи спеціалізованих господарств.

Система показників, що характеризують економічну ефективність розміщення і спеціалізації сільськогосподарського виробництва.

Галузі і галузева структура аграрних підприємств. Основні, додаткові, підсобні галузі, їх характеристика. Визначення економічної ефективності галузевої структури підприємства через економічну ефективність його товарних галузей. Показники оцінки галузевої структури.

Поняття концентрації виробництва і показників, що її характеризують. Рівні концентрації виробництва. Показники і умови оптимальних розмірів господарств. Оптимальні розміри селянсько-фермерських господарств, розвиток малого та середнього бізнесу. Рациональне поєднання великих і дрібних господарств.

Поняття про кооперування та інтеграцію в сільському господарстві, їх економічне і соціальне значення. Внутрішньогосподарське кооперування на підставі орендних відносин.

Умови і закономірності розвитку міжгосподарської інтеграції (виробнича, агросервісна, торгово-закупівельна, посередницька). Напрями інтеграції та їх спрямованість: вертикальна, горизонтальна. Агропромислові формування як основна форма агропромислової інтеграції.

Практичне заняття

Визначення показників рівня та економічної ефективності спеціалізації конкретних господарств.

7. ПРОДУКЦІЯ: СУТНІСТЬ, РІЗНОВИДИ І КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ

Валова продукція та її складові частини. Товарність продукції, її показники і шляхи підвищення товарності.

Поняття якості агропромислової продукції та її категорії. Загальнозростаючі потреби на продукцію високої якості. Характеристика біологічних показників якості: показників технологічності, транспортабельності, надійності, екологічності, безпеки, естетичності, патентно-правової захищеності.

Методи оцінювання якості продукції – органолептичний, лабораторний (вимірювальний), соціологічний, економіко-статистичний.

Вплив якості продукції на кінцеві результати виробництва аграрних підприємств.

Методика визначення витрат (додаткового ефекту) від зниження (підвищення) якості продукції. Екологічні аспекти регулювання якості агропромислової продукції.

Логістика в управлінні якістю агропромислової продукції.

Витрати на поліпшення якості продукції і напрями забезпечення її конкурентоспроможності за якістю.

Фактори формування і забезпечення якості агропромислової продукції. Стандартизація і сертифікація управління якістю сільськогосподарської продукції. Державна система стандартизації.

Сертифікація продукції агропромислового комплексу. Обов'язкова і добровільна сертифікація. Державні органи, що проводять стандартизацію та сертифікацію. Міжнародна стандартизація і сертифікація.

Особливості формування ринків основних видів сільськогосподарської продукції і продовольства, шляхи розширення: товарні біржі; аукціони; ярмарки; оптово-продовольчі ринки; фірмові продовольчі магазини тощо.

Конкурентоспроможність продукції підприємства та її оцінювання. Показники конкурентоспроможності продукції.

Суть і шляхи фінансово-економічного оздоровлення і державної підтримки конкурентоспроможних підприємств. Оцінка рівня конкурентоспроможності підприємства.

Практичне заняття

Визначення структури товарної продукції, рівня товарності окремих видів продукції.

Розрахунок показників конкурентоспроможності підприємства.

8. ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА

Собівартість продукції як грошовий вираз поточних витрат підприємства на виробництво і реалізацію одиниці продукції (робіт, послуг).

Суть витрат і собівартості продукції. Розрахунок собівартості відношенням витрат підприємства до обсягу виробленої продукції. Рівень і структура собівартості основних

видів продукції. Трудомістка(переважають витрати на оплату праці) і матеріаломістка (переважають матеріальні витрати) продукція.

Індивідуальна та галузева собівартість. Види собівартості залежно від характеру витрат, що включені до неї.

Причини зростання собівартості. Відмінності у співвідношенні статей витрат у різних галузях народного господарства.

Грошова оцінка витрат. Класифікація витрат на постійні та змінні, прямі та непрямі, методи розподілу витрат на різні види продукції. Методичні основи калькулювання собівартості продукції.

Поняття виробничого бюджету і обґрунтування шляхів зниження собівартості продукції. Резерви і шляхи зниження собівартості продукції аграрних підприємств.

Практичні заняття

Визначення і оцінка динаміки та структури собівартості окремих видів продукції конкретних підприємств зони.

Обчислення (калькуляція) собівартості основних видів продукції рослинництва, тваринництва, робіт і послуг обслуговуючих і промислових виробництв.

9. РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Економічний стан як результат взаємодії всіх елементів системи виробничих відносин. Показники, що характеризують економічний стан. Економічна стійкість підприємства.

Поняття ефекту та ефективності виробництва, як узагальнювальні економічної категорії. Види ефективності (виробнича, соціальна, екологічна).

Критерії та система показників економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Методика визначення показників економічної ефективності: валової, товарної, чистої продукції, чистого доходу. Визначення ефективності діяльності підприємства.

Прибуток підприємства, як частина доходу, що залишається йому після відшкодування витрат, пов'язаних із виробництвом і реалізацією продукції. Балансовий, операційний та чистий прибуток. Фінансова стійкість і платоспроможність підприємства. Оцінка фінансового стану підприємства.

Ступінь рентабельності сільськогосподарського виробництва. Показники і методика визначення рівня рентабельності і норми прибутку. Оптимальні нормативи рентабельності, що забезпечують самофінансування підприємства.

Основні шляхи підвищення рентабельності продукції: підвищення якості, дотримання умов стандартизації і сертифікації продукції аграрної сфери.

Безбитковість виробництва.

Резерви і шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства. Удосконалення оцінки економічної ефективності виробництва (приріст продукції на одиницю матеріальних і фінансових витрат, окупність капіталовкладень та ін.).

Практичні заняття

Визначення показників економічної ефективності та рентабельності конкретного підприємства.

10. АНТИКРИЗОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Загальні поняття про кризу і кризові явища. Суть і причини виникнення криз. Види економічних криз.

Організаційно-економічні передумови антикризового управління. Розвиток організації та необхідність антикризового управління. Мета і завдання, фактори і

принципи антикризового управління. Процеси антикризового управління.

Життєвий цикл організації, його зміст, циклічність розвитку організацій. Поняття стійкості підприємства.

Антикризовий менеджмент, його методи і прийоми. Керуюча і керована підсистеми, їх взаємодія. Неузгодженість систем і проблеми стійкості.

Особливості прогнозування і планування в антикризовому управлінні. Поточне планування і оперативне управління в антикризовому менеджменті.

Мета і місце маркетингу в антикризовому управлінні. Ключові маркетингові стратегії антикризового управління. Зовнішнє середовище в антикризовому маркетингу. Процес виведення на ринок товару-новинки в період кризи.

Організація робіт з виходу підприємства з кризи. Створення антикризової команди (робочої групи) і вироблення дій. Аналіз і прогнозування кризової ситуації. Основні напрями діяльності антикризової команди. Система прийняття рішень в умовах кризи. Забезпечення та реалізація антикризових заходів.

Санація підприємства. Основні положення і механізми реалізації підприємства. Економічна безпека підприємства. Оцінка і забезпечення економічної безпеки підприємства.

Банкрутство і ліквідація підприємства. Внутрішньовиробничі та поза-виробничі складові економічної безпеки.

Реструктуризація підприємства як найрадикальніший захід системи виживання й виходу з економічної кризи та його стабілізації.

Характеристика банкрутства підприємства та його діагностика. Суть Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”.

Комплекс організаційно-економічних і правових заходів процесу ліквідації збанкрутілого суб’єкта господарювання, що застосовується в Україні.

Ефективність реструктуризації підприємства: загальні підходи до її оцінки. Практика і досвід успішних перетворень.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Рекомендована література та джерела

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp>
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. № 436-IV зі змінами та доповненнями. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 № 973-IV зі змінами та доповненнями. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
4. Трудовий кодекс України: Закон України від 20.05.2015 № 1658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
5. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 № 973-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15>
6. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII, Верховна Рада України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T182597>
7. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства: навч. посіб. для студ. ВНЗ / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погріщук. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К.: ЦНЛ, 2019. 304 с.
8. Гукалюк А. Ф., Тепла М. М. Економіка підприємства: термінологічний словник-довідник: Навчальний посібник. – Львів: Ліга-Прес, 2021. 124 с.
9. Дмитрієв І.А., Шевченко І.Ю. Економіка підприємства: навчальний посібник. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2018. – 292 с.

10. Захарченко В.І. Економіка підприємства. Практикум. – К.: Видавництво «Центр навчальної літератури», 2019. 144 с.
11. Економіка підприємства: підручник /під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. – Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
12. Економіка підприємства /Л.Л. Лазебник, В.В. Гурочкіна, Л.В. Слюсарева та ін.; за заг. ред. Л.Л. Лазебник. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. 426 с.
13. Економіка підприємства: підручник: у 3 ч. Ч. 1 /А. А. Мазаракі, Г.В. Блакита, Г.В. Ситник та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – Київ: Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. 432 с.
14. Економіка підприємства: підручник: у 3 ч. Ч. 2 /А. А. Мазаракі, Г. В. Блакита, Г. В. Ситник та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – Київ: Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. 472 с.
15. Економіка підприємства: навч. посіб. /[Л. С. Шевченко, О. С. Марченко, О. А. Гриценко та ін.]; за заг. ред. Л. С. Шевченко. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2021. 212 с.
16. Економіка підприємства: підручник /за заг. ред. Л. Г. Ліпич. – Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 767 с.
17. Економіка підприємства: підручник /за заг. ред. проф. Л. Г. Мельника. – Суми: Університетська книга, 2023. 874 с.
18. Економіка підприємства. Збірник засобів діагностики рівня професійних компетентностей [Електронний ресурс]: навч.-практ. посіб. / М. В. Афанасьєв, І. Я. Іпполітова, Н. В. Лепетюха [та ін.]. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 333 с.
19. Економіка і управління підприємствами у схемах і таблицях: навчальний посібник /В. І. Куцик, О. І. Кліпкова. – Львів: Вид-во ЛТЕУ, 2020. 316 с.
20. Економічна теорія: навч. посіб. /Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, О. С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид. – Харків: Право, – 2019. 268 с.
21. Соломіна Г.В. Економіка підприємства: практикум / Г.В. Соломіна. – Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 142 с.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Державна податкова служба України URL : <https://www.sta.gov.ua/>
3. Державний комітет статистики України URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Нормативні акти України URL: <https://www.nau.kiev.ua/>
5. Податковий кодекс України URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. Вернадського URL: <https://www.dtkt.com.ua/>